

nebeško, vonjavo — molitev, mavrične bôje — svete krščanske čednosti —? V poznih letih se bo obračalo v spominih nate, ki si ga oživljala in gojila za — nebesa.

Križi, katere nam predočuje slika **Kalvarija**, stojé na planoti ob vznožju Šmarjetine gore. Spodaj sumi bistra Sava. Prav pod Kalvarijo je postaja c. kr. Rudolfove železnice; na levem bregu Save pa se razprostira staroslavno mesto Kranj. — Kalvarijo obiskujejo radi domači pa tudi tujci, ki se naselijo v prijaznem mestu Kranju in v obližju, da dihaajo za nekaj časa čisti zrak gorenjskih planin. Odpira se tu očesu krasen razgled. Proti jugu vidiš grad Šentpeter z malo cerkvico, vas Stražišče in prelepo cerkev sv. Martina; na levi pa se kaže mesto Kranj v najlepši obliki. — Po sorskem in kranjskem polju se razprostirajo plodrodne njive s pisanimi travniki in temnozelenimi gozdi, vmes pa lepe vasi z belimi cerkvami in pridnim prebivalstvom. Nekoliko oddaljena se kaže mična Šmarna Gora, na strani ob njej pa spredaj Smeleški hrib in zadej Urašiška gora. Čaroben je pogled od vzhoda proti severu na kamniške planine in Karavanke, kedar se v zahajajočem solncu žaré.

Obiskovalcev ima Kalvarija vsak čas, ker podaja vsled svoje idilične lege mislečemu duhu vsakovrstnega vedrila.

J. H.

Velehrad. Kar je Nemcem Fulda, Francozom Rheims, Špancem St. Jago de Compostella, Angležem Canterbury, to je vernim slovanskim rodovom — Velehrad. Velehrad je »slovanski Sion«, ker od tam je zasijala vesoljnemu Slovanstvu luč sv. vere. Le žal, da se je večina teh pokrščenih rodov komaj dvesto let po smrti ss. blagovestnikov odcepila od rimsko-katoliške cerkve. Velehrad leži v Moraviji blizu Og. Hradiš. Ker se je o legi velehradski v Slovencih že mnogo pisalo, načrtam v kratkem zgodovino tega svetega nam kraja.

Že za časa Rimljanov je stala baje tukaj mala naselbina, katera je v ljudskem preseljevanju izginila. Ko so se Slovani tod naselili, dvignilo se je na starih razvalinah novo veliko mesto (»veliki grad«), ki je postalo stolica slovansko-moravskega kraljestva. Leta 863. sta dospela na Velehrad blagovestnika ss. Ciril in Metod, odkoder sta širila luč sv. vere na sever in jug ter prodrla celo v daljni Kijev. Papež Hadrijan II. je ustanovil na Velehradu škofijo, in imenoval sv. Metoda za nadškofa in svojega poslanca. Kmalu po Metodovi smrti je razpalo preje tako mogočno in slavno kraljestvo moravsko leta 908., kakor bi bil le duh velikega svetnika oživljajoči njegov genij.

Sv. Metod ni imel naslednika na Velehradu. Slovenski duhovniki so se umaknili nemškemu pritisku, in nemške škofije so si razdelile Metodovo dédino. Pritisnili so še Madjari od izhoda sém in tako okrutno opustošili slovansko zemljo, da v Panoniji, bivši Metodovi škofiji, »niti ena cerkev ni ostala«.

Skoro tristo let je ležal Velehrad v razvalinah. Kjer je stalo preje stolno mesto, širili so

se sedaj zeleni gozdovi. Sčasoma so sezidali ribiči skromne kočice na tem mestu in dali naselbini prejšnje ime. Leta 1028. je podaril češki vojvoda Břetislav »trg Velehrad« spitinovski proštiji in ljutomišelskim premonstratom. L. 1190. pa je ustanovil češki kralj Vladislav v Novem Velehradu, oddaljenem od starega (»Starigrad« se zove sedaj neka vas v obližju) — kake $\frac{3}{4}$ ure, cistercijansko opatijo, ki je bila leta 1784. zartta. Obširna samostanska poslopja so prišla v zasebne roke, cerkev pa je postala samostojna fara. Leta 1890. so prevzeli cerkev in samostan jezuitje.

Prvotna cerkev je bila sezidana leta 1202. Leta 1421. so jo taboriti porušili; pogorela je l. 1681. in 1719. Sedanja cerkev je bila zidana leta 1721. v renesanskem slogu. Posvečena je Mariji v nebo vzeti. Kakor cerkev je tudi samostan često pogorel. Oni del poslopja, ki stoji poleg cerkve, bil je zadnjič sezidan leta 1739.; nekdanje prelatovsko stanovanje cerkvi nasproti pa je pozidal zadnji opat Filip l. 1769.

Velehrad je vsakemu Slovanu svet kraj, ker tukaj je bilo nekdanj srce velikega slovanskega kraljestva, tukaj so stolovali kralji, ki so vladali naše pradede, od tod je izšla jutranja zarja naše verske, нравne in duševne naobrazbe, tu so živeli, učili in delovali naši prvi učeniki in gojitelji prosvete, tu se je v prvič glasila božja beseda v mili materinščini — ves Velehrad nam pričuje o prošli slavi slovanski. Zato vabi znani pesnik Slule:

»Sem Slováku z Tater skalných,
Sem pojd' Čechu z Šumavy;
Sem Slovane z vlasti dáhných
V hlavní místo Moravy!«

J. Benko.

† Fran Ks. vitez Miklošič,

tajni ces. svetnik, ud gospodske zbornice,

bivši rektor in profesor slavistike na Dunajskem vseučilišču, član mnogih učenih akademij in društev, odlikovan z redovi itd. itd. — Nenadna smrt je prestrigla 7. sušca ob $\frac{1}{2}$ 9. uri zjutraj nit življenja možu, čegar ime pozna vsak Slovenec in Slovan, in ki bode slulo vedno med učenim svetom. Slavni rajnik, rodom Slovenec (roj. 20. novembra 1813. v Radomerščaku na Štajerskem), je največji slavist, reči smemo ustanovnik svoje vede — slavistike, tudi sicer jezikoslovec, kakoršnih je malo zabeleženih v zgodovini narodov. Razsežnost njegovega znanja ni manj občudovanja vredna, kakor neumorna delavnost in iz nje izvirajoča res nenavadna produktivnost. Skoro pol stoletja je objavljajal plodove svojega globokega duha in smrt mu je iztrgala v pozni starosti peró iz rok. Miklošič ima posebej za nas Slovence zaslugo, da je naš mali narod proslavil in proglasil v svoji vedi učenemu svetu, razkril bogastvo njegovega jezika in mu odkazal med slovanskimi narreči odlično mesto. Umrli učenjak si je postavil v veličastnim spomenikom svojih obilnih del »monumentum aere perennius« med nami in med omikanimi ljudstvi vse Evrope. Nebeško plačilo njegovi duši, večni mir njegovemu telesu, slava njegovemu imenu!